

Yeni Medya Üzerinden Organize Olan Sanat Odaklı Hareketler: “Liberate Tate Network” Örneği; Kazanımlar ve Çelişkiler

Seçkin AYDIN¹

¹ Batman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Batman, Türkiye
seckin.aydin@batman.edu.tr

Menekşe AYDIN²

² Batman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Batman, Türkiye
menekse.aydin@batman.edu.tr

Geliş Tarihi/Received:

13.10.2020

Kabul Tarihi/Accepted:

20.12.2020

Yayın Tarihi/Published:

30.12.2020

ÖZ

Sanatçılar tarihin her çağında, kendi dönemlerinin sorunlarıyla ilgilenmişlerdir. Bu sorunlar toplumsal olmanın yanında sanatın kendi biçimsel ve kuramsal kaygıları ve sanatın iktidarlarla olan ilişkileri konularında da olmuştur. Ancak sanatçıların bu konular üzerinde topluca görüş belirtmeleri ve eyleme geçmeleri Romantizmle başlayıp ve sonrasında tarihin farklı dönemlerinde, farklı isimlerle ve çeşitli kaygılarla tekrar tekrar örgütlenmişlerdir.

Bu çalışma, günümüzde sanatçıların yine benzer sorunlar karşısında, günümüze özgü iletişim ve ağ tekniklerini de kullanarak, nasıl organize olduklarını ve ne tür eylemler yaptıklarını, İngiltere’deki Tate Müzesi’nin Petrol şirketi BP ile sponsorluk ilişkisini bitirmesi için sanatsal eylemler yapan Liberate Tate Network örneği üzerinden incelemeyi amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Hareketleri, Liberate Tate Network. Sanat Sponsorluğu, Tate Müzesi.

Art Organized Movements Over New Media: "Liberate Tate Network"

Example; Gains and Conflicts

ABSTRACT

Artists have dealt with the problems of their time in all ages of history. In addition to being social, these problems have also been about the formal and theoretical concerns of art and the relations of art with powers. However, the collective expressions and actions of the artists on these issues started with the Romanticism then they were organized again and again with different names and various concerns in different periods of history.

This study is the example of Liberate Tate Network, which is doing artistic actions to end the sponsorship relationship of the Tate Museum in England with the Petroleum company BP, how they organize and what kind of actions they take in the face of similar problems, using today's communication and network techniques. aimed to examine through.

Keywords: Art, Art Movements, Liberate Tate Network, Art Sponsorship, Tate Museum.

1. Giriş

Sanat, kendi tarihi boyunca, eleştirel gücü sayesinde birçok sanatçı tarafından egemen sınıfların aleyhine kullanılmıştır. Ancak 19. yy'a kadar genelde, bu eleştirelilik tekil durumdayken, Romantizm'le birlikte sanatta bir organize hareketlilik baş göstermiştir. Sanat tarihi bu tarihten sonra, kurumsallaşmış bir dizi alternatif sanat hareketlerine tanıklık yapacaktır. Bu hareketler, bir amacı sanatın kendini, sürekli genişleyen bir küresel kapitalist üretim sisteminin pençesinden kurtarmakken, diğer bir amacı da yine bu sistem tarafından hayatın her alanının, toplumun ve doğanın aleyhine işleyecek bir şekilde kullanılmasını engellemeye çalışmaktır.

Tarih Boyunca muhalif sanat hareketleri her defasında bir şekilde manipüle edilerek tekrar sistemin hizmetine sokulmuş veya bir şekilde bastırılmıştır. Özellikle iki büyük dünya savaşının yaşandığı bu yüzyılda sanatın konumu ve işlevi tekrar sorgulanmıştır. En protest sanatın bile sistem karşısında etkisiz olduğu ve hatta mevcut sistemi yeniden ürettiğini öne süren Avangart, Dada, Sitüasyonistler, Fluxus gibi birçok hareket sanatın kurumsallaşarak sistem tarafından yönetildiğini ve kendilerine karşı yapılacak olan başkaldırıları sözcüsü olacak daha hafif bir silah olarak bizzat egemen sınıf tarafından muhaliflere sunulduğunu iddia etmekteydiler.

1960'larda sanatın modernist kuramları ve kurumlarının radikal çıkışlarla tersyüz edildiği bir ortamda, özellikle, ticarileşen sanat anlayışına karşı sanatçılar alternatif, alınıp-satılmayan sanat türleri ve mekânları arayışına girmişlerdir. Bu dönemde sanatın alanını ve kapsamını genişletecek yeni yaklaşımlar ardı ardına harekete geçmiş ve yenilerinin de doğmasına yol açmıştır (Aydın, 2012; 52). Bu dönemin siyasallaşmış ortamında, Fluxusla birlikte sanat ile hayat arasındaki sınırların

kaldırılması fikri hayata geçirilmiştir. Sanatçılar “beyaz küp” denen steril, statükocu ve siyasi iktidarın ve sermayenin yönetimindeki sanat galerilerini terk edip, sanatı ve hayatı buluşturmak amacıyla sokaklara çıkmışlardır.

Sanatı "burjuva hastalıklarından" kurtarmak! Ölü sanattan arınmak! Sanatta devrimci bir akım başlatmak!... Litvanya asıllı Amerikalı sanatçı George Maciunas'ın (1931-78) yazdığı "Fluxus Manifestosu"nda, 1960'lı yılların en radikal sanat hareketlerinden biri olan Fluxus'un amaçları böyle sıralanıyordu. Manifestodaki ateşli söylemden de anlaşılacağı gibi, Fluxus, özünde, 1960'lı yılların toplumsal muhalefet biçimlerinden beslenen, dönemin kültürel muhalefet dalgasına eklenen bir oluşumdur (Antmen, 2009 ;203).

Irçılık, cinsiyetçilik, eşitsizlik, doğanın tahribatı ve ekonomik bunalımlar gibi çeşitli krizlerin yaşandığı bir dünyadan bağımsız bir şekilde varlığını sürdüremeyen, sanatçılar artık gerçek hayatı, semboller göndererek değiştirmek amaçlı temsili siyaset yapmanın yerine bizzat gerçek hayata çıkıp eylemselliğe soyunmuşlardır. Bu durum, sanat ile hali hazırda sokaklarda olan toplumsal hareketleri birbirlerine yakınlaştırmıştır. Bu yakınlaşmayla birlikte, toplumsal ve çevresel sorunlar paralelinde arazi sanatı, feminist sanat, beden sanatı gibi birçok sanat akımları/hareketleri ortaya çıkmıştır. Böylece sanatta yeni bağlamlar ve yeni formlar türemeye başlamıştır. Sanat artık temsiller üretmenin ötesinde gerçekliği üretmeye başlamıştır.

Yine bu dönemde, yapıt, izleyici ve sanatçının rolleri değişmiş olup, sanat yapıtının iletişim imkanları ve yöntemleri üzerine yeniden düşünölmeye başlanmıştır. Sanat alımlayıcısı pasif durumdan çıkıp sanat üretim sürecine dahil olmuştur. Sanatçı olanla olmayan arasındaki keskin çizgiler de aktivizmle erimeye başlamıştır.

80'lerin sonunda doğu blokunun çökmesiyle dünyada tek güç haline gelen kapitalizmin hayata dair bütün alanları ele geçirme çabasından sanat ve kurumları da nasibini almıştır. Bu dönemde, sanat hiç olmadığı kadar sermayenin egemenliğine girmiştir. Sanatın muhalifliği ve özgürleşme rüzgarları 80'ler ve 90'lar boyunca hemen hemen hiç varlık gösterememiştir.

Ancak, “1960'larda başlayıp, 80 ve 90'larda sönmölenen sanatın özgürleşmesi hareketleri 2000'lerde tekrar alevlenmeye başlanmıştır. Tıpkı 60'lardaki ve öncesinde 19. yy'daki hareketlerle paralellik gösteren sanat hareketleri, günümüzde de Toplumsal Hareketlerle bir paralellik teşkil etmektedir. 1960-70'lerdeki gibi günümüze de sanat hareketleri genel olarak, emek, çevre, kadın ve barış hareketleri ile birçok ortak kampanyaya girişmiştir. Bu kampanyalar, eylem repertuarları genel olarak değerlendirildiğinde, farklı eylem biçimlerini kullandıkları görülür.

Sanat hareketlerinin, imza kampanyası, lobicilik, kamusal bilinçlendirme ve bilimsel verileri kullanma gibi alışıl gelmiş eylem biçimlerinin yanı sıra, galeri ve müzeleri işgal etme, bu tür kurumlarda protesto ve performanslar düzenleme gibi engelleyici eylemler, sanatçı ve küratörlere açık mektup yazma gibi bilgilendirici/caydırıcı eylemler ile çekilme ve boykot gibi pasif eylemlere de

sıklıkla başvurdukları görülür. Bu eylemleri duyurma ve organize etmek için çeşitli ağlar kullanılmıştır.

2. Yöntem

Genelden özele doğru bir yol izleyen bu araştırma kapsamında, yine bu hareketlerden biri olan Liberate Tate Ağı incelenmiş olup, ağın, organize olma biçimleri, aktiviteleri, kazanımları ve en sonunda da kendi çelişkileri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın izleği şöyle olacaktır. *Sanat Hareketleri* başlığı altında özellikle 20. Yüzyıldaki sanat hareketleri incelenip günümüze kadarki çıkış ve sönümlenmeleri yüzeysel olarak ele alınmıştır. *Bir Örgütlenme Biçimi Olarak Ağlar* başlığı altında, toplumsal hareketlerde ağların önemleri ve günümüz teknolojilerinin ağ oluşturmadaki rolleri üzerine durulmuştur. *Liberate Tate Network* başlığı altında, bir ağ etrafında birleşen aktivist ve sanatçıların bir eylemi olan Liberate Tate Network'ün kuruluşu, ağ oluşturma yöntemleri ve eylemleri incelenmiştir. Son bölümde ise, bu ağın kazanımları ve handikapları incelenmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Bir Organizasyon Biçimi Olarak Ağlar

Tarihsel olarak toplumsal hareketler özgül iletişim mekanizmalarının varlığına dayalı olmuşlardır: elden ele, kulaktan kulağa yayılan, kürsüden, basından ya da mevcut herhangi bir iletişim kanalından çıkan söylentiler, vaazlar, broşürler ve manifestolar. Zamanımızda çok biçimli dijital yatay iletişim ağları tarihteki en hızlı ve en özerk etkileşime dayalı, yeniden programlanabilir ve kendi kendini genişleten iletişim araçlarıdır. Toplumsal harekette yer alan bireyler arasındaki iletişim süreçlerinin nitelikleri toplumsal hareketin örgütsel niteliklerini belirler: iletişim ne kadar etkileşime açık ve kendi kendini yapılandırır olursa örgüt o kadar az hiyerarşik, hareket katılıma o kadar açık olur. Dijital çağda ağlar oluşturan hareketlerin yeni bir tür toplumsal hareketi temsil etmesin nedeni budur (Castells, 2013: 28).

Günümüz teknolojileri Castells'in sözünü ettiği etkileşime açık ve kendini yapılandırabilen iletişimi olanaklı kılmaktadır. Bunun yanında Sosyal medya, siber bir kamusal alan kurarak farklı coğrafyalardaki birey ve gruplara düşünsel olarak ve akabinde fiziksel olarak bir araya gelme olanakları sunuyor. Tilly'nin (2008, 146) aktardığı üzere, teknoloji analisti, Howard Rheingold bu toplulukları "Akıllı topluluklar: birbirlerini tanımasalar da uyum içerisinde hareket eden insanlar" olarak tanımlar.

Ana akım medya aracılığıyla sesini duyuramayanlar için de önemli bir iletişim platformu haline gelen sosyal medya ortamlarında paylaşılan içerikler kolaylıkla dolaşıma sokulmakta ve böylece hızla dünya çapında etki yaratabilmektedir. Üstelik tamamen devletlerin ve tekellerin kontrolünde olan geleneksel medya ortam ve araçlarına kıyasla daha zor denetlenip kontrol altına alınabilmektedir. Tüm bu özellikleri nedeniyle yeni medya ortamları farklı toplumsal muhalefet odaklarının, kurumların ve grupların bir araya gelerek örgütlenebildikleri ve seslerini rahatça duyurabildikleri bir mecra durumuna gelmiştir. Dolayısıyla coğrafi sınırları ortadan kaldırarak bireyleri sanal uzamda bir ağ

üzerinde buluşturan web tabanlı hizmetler toplumsal hareketler üzerinde de dönüşüm yaratmıştır. Geçmişteki sınıf ve çıkar temelli hareketlerden, ağırlıklı olarak küreselleşme karşıtı, kültürel ve kimlik temelli hareketlere dönüşen yeni hareketler toplumda yeni bir siyasi ve sosyal ilişki biçimi yaratırken sosyal medyanın sağladığı iletişim pratiklerinin bolluğu ve çeşitliliği ile sürekli olarak yeniden şekillenmektedir (Sayımer, 2014).

3.2. Liberate Tate Network

Liberate Tate Network, İngiltere'deki Tate müzesine karşı kurulmuş bir *yaratıcı sivil itaatsizlik* ağıdır. Ağın amacı müzenin petrol şirketleriyle olan sponsorluk ilişkilerini kesmesi için, kamuoyu oluşturmak ve çeşitli eylemler organize etmektir. Bu ağ, 2010 yılında TATE tarafından düzenlenen, sanat ve aktivizm konulu bir workshop süresinde kurulmuştur. Ama workshopta bir grup sanatçı TATE ve BP arasındaki sponsorluk ilişkisini eleştiren bir iş yapınca, TATE'in küratörleri, müzenin sponsorluğuna karşı yapılan bu müdahaleleri sansürleme girişimlerinde bulunmuşlardır. Bu durum workshopta katılan tüm sanatçılar öfkelenmiştir. Kendiliğinden gelişen bir durum olarak öfkeli sanatçılar workshopu sürdürme, bu workshopun ötesinde birlikte çalışma ve bu sebeple de Liberate Tate ağını kurma kararı almışlardır (Liberate Tate; About, 2010).

2010'da, Liberate Tate hareketi, BP'nin, Meksika Körfezi sızıntısının yıkıcı etkisi, Kanada'da yıkıcı katran kumu çıkarımı ve Kuzey Kutbu'ndaki riskli bölgelerde sondaj yapması gibi örneklerle ekosistemlere, topluluklara ve iklime zarar verdiğini öne sürmekte ve dünyayı modası geçmiş bir enerji modeliyle felaket derecesinde tehlikeli bir geleceğe sürüklediğini belirlemekte (Liberate Tate; Open Letter, 2010).

Liberate Tate kendi etkinlikleri ve başka protesto gruplarının eylemleri için de imza kampanyaları, açık mektuplar, internet sitesinden ve sosyal medya üzerinden çağrılar yaparak bu kişiler ve gruplar arasında koordinasyon kurarak çeşitli eylemlerde dayanışmayı organize ediyor. Liberate Tate'in kendi internet sitesinde, Tate Müzesinin genel müdürü Nicholas Serato'ya yönelik yazdığı ve sanal olarak imzaya açtığı bir açık mektup bulunmakta. Bu mektupta, BP'nin sebep olduğu çevresel ve toplumsal zararlardan dolayı müzenin bu şirketle sponsorluk ilişkilerini kesmesi talep edilmektedir (Liberate Tate; Open Letter, 2010).

2010 yılından beri, Liberate Tate hareketinin organize edildiği, eylemlerinin duyurduğu, arşivinin ve iletişim bilgilerinin bulunduğu internet sitesi ve eylemlerinin duyuru ve belgelerini yine yaptığı sosyal medya hesapları üzerinden dünyanın dört bir tarafındaki üyelerine ulaştırmaktadır. Sosyal medya üzerinden kurdukları sanal bir platform sayesinde her türlü propaganda ve eylem kararlarını aldıktan sonra insanları belirtilen tarihlerde Tate Müzesinde bir dizi performanslar gerçekleştirmek üzere davet etmektedir.

2010 yılında, Art not Oil, Dead in the Water, Licence to Spill, Collapse, Sun Flower; 2011 yılında, Human Cost, The Exorcism of BP; 2012 yılında, Floe Piece, Tate a Tate, The Gift; 2013 yılında, All Rise, Parts Per Million; 2014 yılında, Hidden Figures, 2015 yılında, The Reveal, Time Piece, 5th

Assesment, Birthmark başlıklarıyla toplam on sekiz tane performans ve yerleştirme işleri gerçekleştirmiştir. Bu performanslara sanatçılar dışında, Liberate Tate'nin üyeleri, çevreci aktivistler ve performansın yapıldığı anda tesadüfi olarak müzede olan izleyiciler de dahil olmaktadır.

Üç yıllık bir hukuk savaşının ardından yayınlanan Tate rakamları, BP'nin 17 yıllık bir süre boyunca ne kadar bağış yaptığını ilk kez gösterdi. Toplam miktar 3,8 milyon sterlin olup, yıllık miktarlar 150,000 sterlin ile 330,000 sterlin arasında değişmektedir - yılda ortalama 224,000 sterlin. Tate, "önemli bir miktar" diyor. Protestocular ise "utanç verici derecede küçük" bir miktar olduğunu ifade ediyor (Brown, 2015)

Sayılar Tate BP'nin sponsorluk 1990 yılında £ 300,000 başladı ama hızla bir sonraki yıl boyutunda yarıya olduğunu göstermektedir. Tutar, BP'nin 250.000 £ verdiği 2000 yılına kadar tekrar artmadı ve iki yıl sonra 2006 yılına kadar kaldığı 330.000 £ 'a sızdı. Yüzdeler neredeyse 16 yıllık dönemin tamamı için oldukça küçüktü. 2006-07'de BP parası, Tate'in kendi ürettiği gelirin% 0,740'ını ve toplam gelirinin% 0,437'sini oluşturuyordu. (Steinhauer, 2015)

27 Haziran 2011 tarihinde Tate etik komitesi BP Sponsorluğunun Yenilenmesi konusunu tartışıp sonuç olarak "Tate'in mevcut kurumsal ilişkilerinden hiçbirisiyle ilgili özel endişeler olmadığını" ve önceki tartışmaların "itibarla ilgili hususlar karşısında bile BP ile üst düzey bir çalışma ilişkisinin sürdürülmesini tavsiye ettiğini ve önceki tartışmalardan bu yana durumun iyileştiğini" ifade etmiştir. (Rickett 2014). Yani Tate müze yönetim kurulu sonuç olarak BP ile sponsorluk ilişkilerinin sürdürülmesine karar verdiklerini açıklamıştır.

Ancak, 2016 yılında, BP açıklama yaparak Tate ile sponsorluk ilişkisini 2017 yılında sonlandıracağını belirten kararın protestolarla bir ilgisinin olmadığını ve tamamen ticari sebeplerden dolayı olduğunu vurgular. BP Sözcü David Nicholas ise "bunun petrol fiyatlarındaki düşüşün yol açtığı "ticari bir karar" olduğunu ve bunun BP'nin karında 2014 yazından bu yana düşüşe yol açtığını söyledi. Geçen ay BP , 2015 için 6,5 milyar dolar zarar bildirdi (Reed, 2016).

Artnet News'ten Henri Neuendorf'un (2016) BP yetkilileriyle yaptığı görüşmede yetkililer şu açıklamayı yapmış: "Son derece zorlu bir iş ortamıyla karşı karşıyayız ve BP genelinde harcamaları azaltıyor ve birçok zor kararlar alıyoruz. Sonuç olarak, isteksizce Tate Britain ile uzun vadeli ortaklığımızı yenilememeye karar verdik."

Liberate Tate aktivistleri sponsorluğun sona ermesini memnuniyetle karşıladılar. Platform Sanat aktivizm grubundan Anna Galkina, artnet News'e bir e-postada şunları söyler: " Tate'in BP ile yaptığı sponsorluk anlaşmasının sona ermesi bizim için, sanat dünyası ve yaşamları iklim değişikliğinden etkilenen herkes için umut verici bir haber. BP artık Tate'in sanat koleksiyonlarını, ticari operasyonlarının yol açtığı yıkımı maskeleyerek veya mazeret etmek için kullanamıyor [...] Ve galeri - bunu kabul etsin ya da etmesin - yapabileceği en iyi iklim eylemini gerçekleştirdi. Ayrıca British Museum, Science Museum, National Portrait Gallery ve Royal Opera House'un da Tate'in bu davranışını takip edeceklerini umuyoruz." (Artnet, 2016)

BP sözcüsü Shannon Wiseman de Artnet News'e bir e-posta ile şunları ifade eder: "Diğer sanat ortaklığımızdan çıkmak için herhangi bir planımız yok." Ayrıca Tate de, Artnet News'e e-posta yoluyla BP'nin yatırımının "Birleşik Krallık sanat ve kültürüne yapılan en önemli uzun vadeli kurumsal yatırımlardan biri" olduğunu söyledi ve Bir Tate sözcüsü, Independent'a sponsorluğun "yaklaşık 30 yıldır üstün bir himaye ve işbirliği örneği" olduğunu söyledi. Şirketin desteğinin "Birleşik Krallık sanat ve kültüründeki en önemli uzun vadeli kurumsal yatırımlardan birini temsil ettiğini" söyledi ve "koleksiyon sergileri ve diğer programlara verdiği çığır açan destek" için BP'ye şükranlarını ifade etti. Ayrıca sponsorluk ilişkilerin Tate'in diğer programlarıyla devam edeceğini belirtir. (Artnet, 2016)

Liberate Tate Grup üyesi Yasmin De Silva ise konuyla ilgili olarak şunları söyler: "Tate'in BP'den kurtulduğu haberi bizi çok heyecanlandırdı. Yaklaşık 30 yıl önce, dalga tütün sponsorluğuna döndü ve şimdi aynı şey petrol endüstrisine de oluyor. Elbette Tate, bu kararın halkın iklim değişikliği konusundaki artan endişesinin ve tartışmalı anlaşmaya karşı çıkan çok sayıda sanatçı, üye ve galeri müdaviminin bir sonucu olduğunu kabul ederek BP'nin yüzüne vurmayacak." (Khomami, 2016)

Ancak BP Tate ile sponsorluk ilişkilerinin sona ermesini ticari ve ekonomik kaygılara dayandırmasına rağmen Royal Opera House, British Museum, National Gallery ve Royal Shakespeare Company gibi birçok sanat kurumuyla anlaşmalarını yenileme taahhüdü ile sponsorluk ilişkilerini devam ettirdi.

BP'nin 7,5 milyon sterlinlik sponsorluk anlaşmaları yenilediğini açıkladıktan sonra kampanyacılar İngiltere'nin en büyük sanat kuruluşlarından bazılarında protestoları artırma sözü verdiler (Brown, 2016). BP, British Museum, National Portrait Gallery, Royal Opera House ve Royal Shakespeare Company sponsorluğunu beş yıl sürecek yeni ortaklıklarla sürdürdüğünü söyledi. Şirketin sanat sponsorluğunun tartışmalı olduğu kanıtlandı, kampanyacılar çok sayıda protesto düzenledi ve bir petrol şirketinin kültürel tanıtımına itiraz etti. (Johnson, 2016)

4. Sonuç

Liberate Tate Hareketi, örgütlenme biçimi, amacı, repertuarı, yatay örgütlülüğü, kendiliğinden oluşu ve şiddet içermemesi gibi özelliklerinden dolayı Yeni Toplumsal Hareketler bağlamında incelenebilir. Bunun yanında, bir çevre hareketi olduğu veya bir çevre hareketiyle işbirliği içinde olduğu tam olarak söylenemezse de, Liberate Tate hareketi çevreye ve topluma duyarlı bir Sanat Hareketidir. Liberate Tate hareketi, beklendiği üzere uluslararası düzeyde bir ağ oluşturabilmeyi başarmıştır. Ancak bu ağın büyük kitlelere yayılabildiğini veya onları harekete geçirdiğini ve dünya çapında ses getiren eylemler yapabildiğini söylemek zor olacaktır. Yatırımlar uygulayabilme yeteneği, mahkemenin, Müzeyi sonuçları açıklama zorunda bırakması açısından olumludur. Ancak bu sonucun da kamuda gerçek bir yankı uyandırması ve Tate-BP ilişkilerinde bir değişikliğe yol açması hususunda ise etkisiz olduğu görülmüştür.

Eylemcilerin müzede rutin halde yapmaya başladıkları eylemleri müzenin rutin sanat etkinliklerine dönüşmeye başladığı ve müzeler tarafından organize edilen sanat etkinliklerine dönüşmekten kurtulamadığı söylenebilir. Liberate Tate aktivistlerinin ilk yıllardaki eylemlerini müzenin dışında dış mekanda yaparken, daha sonraları eylemlerini teatrallik kazandırarak müzenin içinde yapılan ve daha uzun süreli –dolayısıyla izleyicinin de uzun süreli kalacağı- işlere dönüştürür.

Özellikle *Time Piece/Zamanlama* İşi isimli performans 25 saat sürmesi her ne kadar Liberate Tate aktivistleri tarafından önceki performanslara göre daha ciddi ve sert bir eylem olarak görülse de, bu çalışmanın tüketilmesi için izleyicinin müzede çok fazla zaman geçirmesini zorunlu kılmaktadır. 20. yy'daki sanat hareketleriyle birlikte sanat ile hayat arasındaki sınırların kaldırılması fikri, sanatçıların “beyaz küp” denen sanat galerilerini terk edip, sanatı ve hayatı buluşturmak amacıyla sokaklara çıkmışlardır. Ancak, Liberate Tate hareketi, sanatı özgürleştirmeye çalışan hareketlere tezat oluşturacak şekilde sanatı yine bu steril mekanlara sokmuşlardır.

Ne var ki bir sistem olarak kapitalizmin çelişkilerinden biri, onun en tanımlayıcı niteliklerinden biri olan bütünleştirici eğilimlerin bizzat kendilerinin de sistem karşıtı faaliyetlerinin biçimi üzerinde etkili olmasıdır (Arrighi vd., 2015; 34)

İnsanların giriştiği çeşitli biçimlerdeki başkaldırıları çoğu kez ancak kısmen etkili olmuştur. Bazen baskıcıları baskı ya da sömürüyü azaltmaya zorlamışlar, ama bazen de bunu hiç başaramamışlardır. Bununla birlikte, ezilenlerin bu başkaldırılarının süregiden sosyolojik niteliklerinden biri, onların “kendiliğinden” ve kısa vadeli oluşlarıdır. Bu başkaldırıları yapabildikleri ölçüde etkili olup gelip geçmişlerdir. Bir sonraki başkaldırıya sıra geldiğinde, normalde bunun bir öncekiyle açıkça görülen ilişkisi pek azdır. Gerçekten de, tarih boyunca dünyanın yönetici katmanlarının en büyük avantajlarından biri bu olmuştur: başkaldırının süresizliği (Arrighi vd., 2015; 34).

Sanatın toplumsal kuvvetlerle suç ortaklığı konusunda fazlasıyla duyarlı olan sanat âlemi, aynı duyarlılığı sanatın daha kapsamlı politik mücadeledeki rolü konusunda göstermez. Bunun sebebi de, ekonomik kaynaklarını bu tür şirketlerden almaya devam eden kurumlardan, sanatçıların gerçek anlamda bir çekilme ve boykot ortaya koyamamasıdır. Bu da, sanatçıların, bu kurumların ve etkinliklerinin dışında bir sanat olamayacağı yanılığısından kaynaklanmaktadır (Beech, 2014).

Bu noktada, araştırmanın sonuçlanabilmesi için en başa dönmemiz gerekmektedir yani, Liberate Tate hareketinin çıkış noktası olan “Sanat ve Aktivizm” başlık workshopa. Tate gibi desteği BP vb birçok şirketten ve/veya devletten alan bir kurumun, “Sanat ve Aktivizm” gibi bir workshop düzenlemesi, sistemin kendisini eleştirecek etkinliklere bizzat ev sahipliği yaparak onları kontrol altında tutma eğilimini göstermektedir. Polanyi (2013; 194) Büyük Dönüşüm kitabında bu durumu “bir kasırga gibi ortalığı kasıp kavurarak her şeyi önüne katan ‘ekonomik liberalizm’ ve bu kasırganın yok edici etkisine karşı kitleleri ayaklanmadan alıkoyması adına bir misyon gören ‘sosyal koruma’yı sistemin çifte hareketi” olarak tanımlıyor ve şöyle devam ediyor; “Ortaya çıkan paradoks, yalnız

insanların ve doğal kaynakların değil, kapitalist üretim düzeninin kendisinin de, kendi kurallarına göre işleyen piyasanın yıkıcı etkisinden korunması gerekliydi. Şimdi yeniden çift yönlü hareket dediğimiz şeye dönelim. Bu, toplumdaki iki düzenleyici ilkenin etkisi biçiminde karşımıza çıkıyor; söz konusu olan, her biri belirli kurumsal amaçlara yönelmiş belirli sosyal güçlerin desteğin, kendi belirli yöntemlerini kullanan iki düzenleyici ilke. Bunların ilki, ekonomik liberalizm ilkesiydi, kendi kurallarına göre işleyen bir piyasanın kurulması amacına yönelmişti, ticaret yapan sınıfların desteğinde laisses-faire ve serbest ticareti yöntemleri olarak kullanıyordu. İkincisi, sosyal koruma ilkesiydi. İnsan ve doğanın, aynı zamanda da üretim düzeninin korunmasını amaçlıyor piyasanın yıkıcı etkilerinden doğrudan doğruya zarar gören çeşitli grupların desteğinden yararlanıyor ve yöntem olarak koruyucu yasama, kısıtlayıcı cemiyetler ve diğer müdahale araçlarını kullanıyordu.

Polanyici perspektiften bakarsak sadece Tate özelinde değil, hemen hemen tüm dünyada, ister özel sermayeye, ister devletlere bağlı birçok sanat kurumunun etkinlikleri; çevre, göç, savaş, açlık gibi içinde buldukları dönemin toplumsal sorunlarıyla ilgilidir. Bu, görünüşte oldukça olumlu bir durumdur, çünkü sanatın görevlerinden biri de zaten budur; sorunları gündeme getirme, üzerine düşündürtme ve çözüm yolları bulmaya çalışmaktır. Ancak hali hazırda bu sorunlara direkt veya dolaylı olarak yol açan şirketlerin ve devletlerin bu sorunları ele alan etkinlikler yapması düşündürücüdür. Akıllara ister istemez sistemin kendi açıklarını yamalamaya çalıştığı çeşitli sosyal sorumluluk projelerini getiriyor. Yani piyasa sistemi ve müdahale birbirini dışlamaz. Sistemin kuruluşu, ilk aşamada bir müdahaleyi barındırır ve bu müdahale sistemin sürdürülebilmesi için gereklilik olur ve yeri geldikçe bu müdahale gereğince kullanılır.

5. Kaynaklar

- Antmen, A. (2009), *20. Yüzyıl Batı Sanat Akımları*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Arrighi, G. Hopkinis, T. K. & Wallerstein, I. (2015), *Sistem Karşıtı Hareketler*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Aydın, S. (2012), *Sanatta, Modernist İdeolojinin Reddi ve Ekolojist Bir Yaklaşım Olan Land Art Bağlamında İki Sanatçının Karşılaştırılması; Richard Long ve Michael Heizer*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi Yıl / Year: 1 Sayı / Issue: 1 2012 Güz (s.51-63)
- Beech, D. (2014). Sanat Boykotunun Anatomisi. Alınan yer <http://www.eskop.com/skopbulten/sanat-ve-direnis-sanat-boykotununanatomisi/2189>
- Brown, M. (2015) *Tate's BP sponsorship was £150,000 to £330,000 a year, figures Show*. Alınan yer <https://www.theguardian.com/artanddesign/2015/jan/26/tate-reveal-bp-sponsorship-150000-330000-platform-information-tribunal>
- Brown, M. (2016) *BP sparks campaigners' fury with new arts sponsorship deals*. Alınan yer <https://www.theguardian.com/business/2016/jul/28/bp-sponsorship-arts-organisations-british-museum-national-portrait-gallery>
- Castells, M. (2013), *İsyen ve Umut Ağları İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Gerbaudo, Paolo (2014). *Twitler ve Sokaklar, Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği*, Çev: Osman Akınay, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Johnson, G. (2016). Oil & art: BP announces new £7.5m deal with top UK arts institutions. Alınan yer <https://unearthed.greenpeace.org/2016/07/28/bp-renews-corporate-sponsorship-deal-top-uk-arts-institutions/>
- Khomami, N. (2016) BP to end Tate sponsorship after 26 years. yer <https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/mar/11/bp-to-end-tate-sponsorship-climate-protests>
- Neuendorf, H. (2016) Oil Giant BP to End Controversial 26-Year Tate Sponsorship in 2017, Alınan yer <https://news.artnet.com/art-world/bp-ends-tate-sponsorship-2017-447041>
- Polanyi, K. (2013), *Büyük Dönüşüm; Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri*, Çev: Ayşe Buğra, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Reed, S. (2016) *BP to End Sponsorship of Tate Museums*. Alınan yer <https://www.nytimes.com/2016/03/12/business/energy-environment/bp-to-end-sponsorship-of-tate-museums.html>

Rickett, O. (2014) A Timeline of Things That Have Happened Since Tate Decided to Renew Their Sponsorship Deal with BP. Alınan yer <https://www.vice.com/en/article/av939k/the-tate-dont-care-about-their-sponsor-ruining-the-environment>

Sayımer, İ. (2014), *Yeni Medya Ortamlarında Ağlar Oluşturan Toplumsal Hareket Deneyimleri*, Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOIR) Cilt:2 Özel Sayı Ağustos 2014 97-112

Steinhauer, J. (2015) Tate Reveals Surprisingly Low Sum of BP Sponsorship Deal. Alınan yer <http://hyperallergic.com/177558/tatereveals-surprisingly-low-sum-of-bp-sponsorship-deal/>

Tilly, C. (2014), *Toplumsal Hareketler Yirmi Birinci Yüzyıla Giriyor*, Derleyen; Doğan Çetinkaya, Toplumsal Hareketler içinde, s; 143-188, İletişim Yayınları, İstanbul.

,

İnternet Kaynakları:

- Artnet (2016) Oil Giant BP to End Controversial 26-Year Tate Sponsorship in 2017. Alınan Yer <https://news.artnet.com/art-world/bp-ends-tate-sponsorship-2017-447041>
- Liberate Tate ; Main page. Alınan yer <http://www.liberatetate.org.uk/>
- Liberate Tate (2010) About. Alınan yer <http://www.liberatetate.org.uk/about/>
- Liberate Tate; Historical Background. Alınan yer <http://www.liberatetate.org.uk/tate-and-bp-2/>
- Liberate Tate; Open Letter (2010). Alınan yer <http://www.liberatetate.org.uk/open-letter-to-nicholasserota/>